

موزه‌ها؛ گنجینه ارزشها یا توده‌ای از مشکلات

گروه پژوهشی آریانا

پرونده موزه

MUSEUM

زمانی بود که تاریخ از آن اهل سیاست بود و موزه‌ها هم. اما کم‌کم معلوم شد موزه‌ها گسترده‌تری بسیار وسیع‌تر از آنچه تصور داشتند دارند، موزه‌ها تاریخ زنده و قابل دید هر پدیداری هستند که به شکلی در زندگی مردم موثر بودند، از آب و نانشان بگیرند تا خانه و وسایل زندگی‌شان، از اوقات فراغت و نوع تفریحاتشان بگیرند تا کارشان. با ما همراه شوید در پاسخ کارشناسان میراث فرهنگی کشور در خصوص سوال ما مبنی بر اینکه که: «موزه چه نقشی در توسعه صنعت گردشگری کشور داشته و عمده مشکلات موزه و موزه‌داری در کشور چیست؟» تا مفهوم غایی موزه تا حدی هرچند اندک بر ایمان روشن تر شود.

حمید بقایی

معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

نه برابر فضا، در انباری

گردشگری فرهنگی امروزه در دنیا به خصوص در ایران یکی از مهمترین برنامه‌ها و اهداف برای جذب گردشگر و همبندطور یکی از پرجاذبه‌ترین موضوعات نیز برای گردشگران فرهنگی، موزه است. به این دلیل که موزه مکانی است برای بازدید، آشنایی، اطلاع‌رسانی و معرفی می‌تواند بزرگ‌ترین پژوهشگاه گردشگری برای هر کشوری باشد. اما مشکلی که اکنون در ارتباط با موزه‌ها داریم که البته در تمام دنیا مشهود است، مشکل کمبود جا و فضا است. برای مثال در ساختمان موزه ملی بسیاری از آثار و اشیاء در انباری نگه‌داری می‌شود و ۹ برابر فضای همین موزه در انباری خوابیده است. البته منظور از کمبود مکان تنها محلی برای به نمایش درآوردن آثار نیست، بلکه محلی برای آسایش بازدیدکننده از پارکینگ تا محلی برای نشستن و استراحت کردن اتخاذ می‌شود. همه این‌ها را که در کنار هم بگذاریم از موقعیت مکانی موزه تا فضای موزه باید مورد بازبینی قرار گیرند. برای مثال رفت و آمد به کاخ گلستان بسیار دشوار است و با وسیله‌ی شخصی این امر امکان‌پذیر نیست. از دیگر مشکلات نیز می‌توان به کمبود متخصص و مهمتر از آن نبود حضور بخش خصوصی است. موزه‌های ایران عمدتاً به صورت دولتی اداره می‌شوند در حالی که مدیریت موزه‌ها در اصل باید در دست بخش خصوصی باشد و منبع درآمدی باشد برای بخش خصوصی. برای مثال موزه‌ها می‌توانند در دست آژانس‌های تورهایی ورودی باشند تا از مسافران ورودی خود برای بازدید موزه نیز استقبال کنند.

دوری از بحران مدنیت

مشکلی که ما در دهه‌های اخیر در جامعه شهری با آن مواجه شده ایم و به نوعی می‌توان گفت جدا از بحث موزه‌ها نیست، موضوع بحران مدنیت است. سال ۲۰۱۲ به دلیل حجم وسیع مهاجرت به شهر، شاهد این پدیده بودیم که به مرور متاثر از این بحران مدنیت، بسیاری از فعالیت‌هایی که در فضاهای شهری می‌توانسته متکی به مناسبت‌های مدنی شکل بگیرد کم‌رنگ و بی‌رونق شده و از جمله این فضاها، فضاهای جمعی و تفریحی هستند. هنگامی که پای صحبت مسن‌ترها می‌نشینیم، صحبت از خیابان لاله زار دهه ۲۰ و خیابان نادری دهه ۴۰ می‌کنند و یا دیگر خیابان‌های اصیل شهر. ما متوجه می‌شویم که در آن زمان این خیابان‌ها و کوچه‌ها یک فضای تفریحی جمعی پر رونق و خاطره انگیز بود. همان چیزی که در دوران بحران مدنیت به شدت رو به افول است.

محمد بهشتی

رئیس سابق سازمان میراث (دولت هفتم) و عضو ایکوم

اما اکنون بنا به تحولات اجتماعی که به مرور اتفاق افتاده و حضور نسل‌های جدید جامعه شهری تقاضاهای جدید رفته رفته حول این محور شکل می‌گیرد و از جمله این تقاضای بازگشت به اصلیت شهری است. ما باید در جامعه شهری شاهد افزایش و احیای بناهای با اصالت باشیم که خود می‌تواند موزه‌های باشد از گذشته‌ی ما. فضاهایی که در آن شهروندان با نشستن در باغ موزه‌ها با نوشیدن قهوه و آب میوه ای چند ساعت حس خود را به باغ و حوض و ایوان دهه‌ی ۲۰ و ۳۰ برگردانند و خودشان در آن فضا یک ایده شوند و تاریخچه، گذشته و تبار شهرشان اهمیت پیدا می‌کند. این‌ها نشانه ورود به کیفیت مدنیت جدید است. از این جهت تحقق این نوع فضاها پاسخ دادن به یک جامعه شهری است و بالاخره هر کدام از تقاضاهای جامعه شهری وقتی پاسخ داده می‌شوند، مشکلی را حل می‌کنند.

باید به این نکته نیز اشاره کرد که شاید از ابتدای اختراع سینما تا پنج شش سال گذشته تعداد فیلم‌هایی که راجع به تهران ساخته شده برابر فیلم‌هایی که در سه سال گذشته ساخته شده است، نیست. این نشان می‌دهد که سرانجام تمنا و تقاضا برای شناختن اصالت شهرها پدید آمده است و این امر با زحمت بسیار کم به نتیجه می‌رسد.

موزه هنرهای معاصر تهران

این موزه در سال ۱۳۵۶ خورشیدی در گوشه غربی پارک لاله و در زمینی به مساحت ۲۰۰۰ متر مربع بنا شد. این موزه شامل مهم‌ترین و جامع‌ترین مجموعه از هنر غربی در قاره آسیا است. معماری موزه مجموعه‌ای است از سنت، مدرنیسم و اندیشه فلسفی که به دست معمار ایرانی کامران دیبا طراحی شده است.
تلفن: ۸۸۹۶۳۲۰۰
دوره ساخت: پهلوی
www.tmoca.com

مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد

در شمالی‌ترین، مرتفع‌ترین و خوش آب و هواترین محله تهران، در مساحتی حدود ۳۰۰ هکتار واقع شده است. این مجموعه دارای حدود ۱۸۰ هکتار جنگل طبیعی، چشمه سارها، قنات‌ها، باغستان‌ها، گلخانه‌ها و خیابان‌های پوشیده از درخت و گل است. رودخانه جعفر آباد، از وسط محوطه کاخ می‌گذرد.
تلفن: ۲۲۷۵۲۰۳۱-۹
دوره ساخت: قاجار
www.sadmu.com

جای ساختمان‌های مدرن خالیست

موزه در حقیقت تجلی و تمثیل تاریخ، تمدن و فرهنگ یک کشور است. به این معنی که نمود یک ملت در ادوار تاریخی در موزه‌ها متجلی می‌شود و بنابراین برای آشنایی با نقاط عطف تاریخی و فرهنگی یک ملت طبیعتاً باید به موزه‌های یک کشور مراجعه کرد. از این روی، گردشگران می‌توانند اکسیر اعظم آشنایی با ملت‌ها را در موزه‌ها پیدا کنند، یا به عبارتی عصاره مفید تاریخ و تمدن یک کشور در موزه‌ها متجلی است. همینطور می‌توان گفت که موزه‌ها در دو مورد دارای اهمیت هستند؛ ابتدا در شناخت رفتار فرهنگی یک ملت و دیگری خود موزه‌ها و آثار به‌جا مانده از تاریخ.

اما در مورد اینکه در حال حاضر نیاز موزه‌ها چه چیزهایی است، ابتدا اینکه به عقیده من، کشور ما نیاز به نمادهای موزه‌ای دارد، مانند ساختمان‌های جدید که باید به سبک موزه ساخته شود؛ خوب ما ساختمان‌های تاریخی و سنتی بسیار داریم که از برخی از آنها نیز به شکل موزه استفاده می‌شود اما نیازی فراتر از آن وجود دارد که بحث موزه‌های مدرن است و باید تطابق داشته باشد با ارایه آثار، به سبک جدید و همین‌طور خود آن ساختمان نیز در نوع مدیریت، تلفیق کاملی از این بحث باشد. اما نکته دوم که در حال حاضر با آن روبه‌رو هستیم و حل آن می‌تواند کشور ما را به صورت یک موزه‌ی عظیم در آورد، شناسنامه‌دار شدن آثار فرهنگی، تاریخی و هنری است. که البته با نظارتی توسط سازمان میراث فرهنگی و بحث مقدماتی که اتفاق افتاده است، مانند قوانینی که در این رابطه به مجلس شورای اسلامی رفته و در حال تکمیل شدن است، می‌توان در آینده شاهد ظهور این مسئله بود و نتیجه‌ی آن یعنی کارشناسی درست این آثار باعث جلب توجه مردم به گرانتقد و با ارزش بودن آثار خواهد شد. در حقیقت شناخت درست این موزه‌ها و کارشناسی دقیق از نیاز اصلی موزه‌های ما است. پس از این مورد هست که ما می‌توانیم به سمت تخصصی شدن موزه‌ها پیش برویم؛ به این معنی که بتوانیم موزه‌های درجه یک، دو و سه داشته باشیم و در مرحله‌ی بعد مجموعه‌ها را رده بندی کنیم یعنی موزه‌های درجه یک از تعداد به‌خصوصی کمی و کیفی آثار فرهنگی باید برخوردار باشند و سپس نوع آثار می‌تواند به تخصصی شدن و رده‌بندی موزه‌ها کمک کنند.

دکتر محمدصادق محفوظی

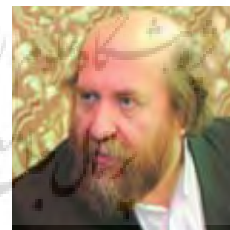
رییس دایره‌المعارف اسان‌شناسی و دایره‌المعارف ابن‌سینا و عضو ایکوم

نبود موزه = کنار نهادن حافظه

موزه‌ها به عنوان پاک‌ترین نهاد فرهنگی در هر جامعه‌ای، که تعداد آن بیانگر نشان توسعه‌یافتگی و رشد یک جامعه است، خود در دنیای امروز یک معیار در توسعه‌ی صنعت گردشگری به شمار رفته و در میان کلیه‌ی موسسات و نهادهای فرهنگی والاترین جایگاه را دارد. در واقع نقش موزه‌ها در توسعه‌ی صنعت گردشگری به خود اصل وجودی موزه برمی‌گردد، به این معنی که موزه‌ها نگهبان، حافظ، مکان شناخت و معرفی میراث تاریخی، فرهنگی و طبیعی و در اصل سرمایه‌ی یک جامعه است که مانند هر سرمایه‌ای سود بر آن استوار است؛ یعنی هیچ کدام از برنامه‌های توسعه، پایدار نخواهد شد مگر اینکه تکیه بر فرهنگ محیط جامعه داشته باشد و آن مکانی که از این موضوعات حراست می‌کند و باعث انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر می‌شود موزه‌ها هستند. بنابراین بدون در نظر گرفتن موزه و سابقه و پدیده‌ی تاریخی در یک جامعه گویا که ما حافظه‌ی خود را به کناری نهاده و بدون حافظه‌ی تاریخی و پشته‌های هویتی و فرهنگی خود دست به رفتار و حرکتی زده‌ایم. در نتیجه هیچ‌گونه برنامه‌ریزی نمی‌تواند انجام شود مگر اینکه نگاه به گذشته جهت راه به آینده در آن جامعه صورت گیرد.

اما در خصوص مشکلات؛ واقعیت این است که بزرگترین مشکل، نه فقط در باب موزه بلکه در کل حوزه‌ی فرهنگی به موضوع نگاه‌ها به فرهنگ و موضوعات فرهنگی برمی‌گردد؛ مانند نگاه مدیریت به فرهنگ، نگاه جامعه به فرهنگ و حتی نگاه خود کارشناسی فرهنگی یک مشکل و معضل فرهنگی است. تا زمانی که فرهنگ برای جامعه‌ای همچون عقربه‌های ساعت نباشد، نمی‌توان گفت که مشکلات فرهنگی حل خواهد شد. امروزه مسائل فرهنگی مانند بند ساعت است و ساعت بدون بند هم می‌تواند به حیات خود ادامه دهد. زمانی این موضوع قابل بررسی است که حرکت ما در بعد فرهنگ بر مبنای فرهنگی صورت بگیرد. همانطور که گفتیم در واقع مشکل اصلی ما همان نگاه است که اگر نگاه به حوزه‌ی فرهنگی در سطوح مختلف اجتماع حل شود، مشکل مدیریت در موزه و سایر موارد حوزه‌ی فرهنگی نیز حل خواهد شد. برای مثال مدیریت شهر بر اساس مدیریت فرهنگی باشد، مدیریت اقتصاد جامعه با نگاه فرهنگی باشد و مدیریت بخش فرهنگ توسط اصحاب فرهنگ با نگاه به فرهنگ ایرانی و اسلامی صورت بگیرد.

دکتر سیداحمد محیط طباطبایی

رییس کمیته‌ی ملی موزه‌های ایران (ایکوم)

کاخ گلستان

کاخ گلستان مجموعه‌ای از بناها است که در میدان ارگ تهران واقع است. بناهای این کاخ در زمانهای مختلف ساخته شده‌اند. نام آن از تالار گلستان واقع در عمارت خروجی گرفته شده‌است. شروع آن به ارگ تاریخی تهران و زمان شاه طهماسب اول باز می‌گردد ولی در دوره قاجار گسترش فراوانی یافت و محل سکونت شاهان قاجار بود.

تلفن: ۳۳۱۱۳۳۳۵-۸ دوره ساخت: قاجار
www.golestanpalace.ir

موزه آبگینه و سفالینه

موزه تخصصی شیشه و سفال است. شامل قدیمی‌ترین شیشه‌ها، لوله‌های شیشه‌ای به نام سیلندر شیشه که از معبد چغازنبیل کشف شده است و مربوط به هزاره دوم قبل از میلاد است و ... می‌شود. شیشه‌ها و سفال‌های طبقه اول نیز مربوط به دوره‌های پیش از تاریخ است که قدیمی‌ترین سفال دست‌ساز از دوران اشکانی، هزاره اول به دست آمده است.

تلفن: ۶۶۷۰۸۱۵۳ دوره ساخت: قاجار
www.glasswaremuseum.ir

برنامه‌ریزی، اصلی‌ترین نیاز موزه‌ها

آمارها نشان می‌دهد هدف از سفر کردن هرچه که باشد نقطه اشتراک، بازدید از اماکن تاریخی و موزه‌های شهر یا کشور مقصد است. کمتر کسی را می‌توان یافت که به منظور امور بازرگانی و تجاری و یا شرکت در سمینارها و کنفرانس‌ها سفر کرده و بخشی از وقت خود را به بازدید از موزه‌های آن منطقه اختصاص ندهد. بیشتر افراد مایلند در کنار خرید و تجربه غذای سنتی، دست‌آوری معنوی را از فرهنگ و تمدن یک منطقه تجربه کنند. موزه‌ها به منزله هویت و شناسنامه فرهنگ یک قوم یا مردم منطقه‌ای خاص و در آنها می‌توان چکیده‌ای از آداب و رسوم و شیوه زندگی گذشتگان را مشاهده نمود و در مدتی کوتاه به شناخت فرهنگ و تمدن آن جامعه دست یافت. در کنار همه موارد ذکر شده موزه‌ها به خودی خود نیز می‌توانند قطبی برای جذب گردشگران به سوی مکانی خاص باشند. هر یک از انواع موزه‌های ملی، تاریخ، باستان‌شناسی، مردم‌شناسی، علوم و فنون، طبیعی و ... مخاطبان خاص خود را دارند و در جهت اطلاع‌رسانی صحیح برای امور مردم می‌توانند بر جاذبه‌های یک منطقه افزوده و گردشگران را به سوی خود فراخوانند.

یکی از مشکلات پایه و اساسی در موزه‌های کشور در حال حاضر نبود طرح‌های محتوایی، حفاظتی و اطلاعاتی در آنهاست. با توجه به شکل‌گیری این موزه‌ها در گذشته عموماً در آنها به نمایش مجموعه‌ای از آثار پرداخته می‌شود در حالی که هدف از نمایش این آثار مشخص نیست و این مسئله به مشکلات فراوانی منجر می‌شود. به طور مثال وقتی یک بازدیدکننده وارد یک موزه تاریخی، باستان‌شناسی و یا هنری می‌شود در زمان خروج به مقداری اطلاعات با توجه به نوع اشیاء دست‌یافته که ممکن است در مدت زمان کوتاهی آنها را فراموش کند. در حالی که اگر یک موزه به درستی تعریف شده باشد باید منجر به تغییراتی در میزان دانش، در نوع تفکر و اندیشه و بینش او شود و اطلاعاتی متفاوت را در ذهن او پدید آورد و موجب تفاوت نگرش در خصوص موضوعات مذکور شده یا به نوعی ذهن او را دگرگون سازد تا اطلاعات جدید به بخشی از معلومات او بدل شود. بنابراین برنامه‌ریزی و تعیین اهداف کلان و بلندمدت برای موزه از اصلی‌ترین نیازهای آن است و در سناریوی یک موزه می‌بایست مقاصد آموزشی، پرورشی و ارتباطی به وضوح و روشنی بیان شود. از دیگر مشکلاتی که موزه‌ها با آن درگیرند مسئله چیدمان اشیاء است. با وجود آنکه همه می‌دانیم با چیدمان صحیح اشیاء می‌توان به جذب مخاطب پرداخت و محتوای فرهنگی موزه‌ها را به راحتی و بدون تلاشی ویژه در اختیار بازدیدکننده نهاد، ولیکن به این مسئله نیز توجه چندانی نشده است.

علیرضا مقیمی

مدیر مجموعه فرهنگی - تاریخی سعدآباد و سرپرست مجموعه تاریخی - فرهنگی نیواران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

موزه‌ها به دنبال جایگاه واقعی

گردشگران اگرچه با انگیزه‌ها و علایق متفاوت مقصد خود را انتخاب می‌کنند اما موزه‌ها همواره به‌عنوان یکی از جاذبه‌های اصلی برای اغلب جهانگردان مطرح بوده است. آمار بازدیدکنندگان موزه‌های بزرگ و مشهور دنیا مثل آرمنیتاژ سن پترزبورگ روسیه، لوور پاریس و دیگر موزه‌های تاریخی و هنری قاهره و نیویورک و لندن نشانگر این واقعیت است که موزه‌ها خود در جذب و جلب گردشگر نقش اساسی دارند و مردم چه بسا به منظور دیدن برخی موزه‌ها برنامه سفر خود را تنظیم می‌کنند. من در سفرهای مختلف بسیاری از توریست‌های جوان و کنجکاو را دیده‌ام که هتل‌های لوکس و ساختمان‌های بلند مرتبه و مدرن و رستوران‌های متنوع جاذبه‌ای برای آنها نداشته و در عوض موزه‌ها و مراکز فرهنگی - هنری که گاه بلبط‌های گران‌قیمتی نیز داشته به‌عنوان هدف بازدید انتخاب کرده‌اند. در واقع آنها به جای رفتن به هتل‌ها و رستوران‌های گران‌قیمت از موزه‌ها دیدن می‌کنند تا به معلومات خود بیافزایند و تجارب خود را افزایش دهند. بنابراین موزه‌ها می‌توانند در صورتی که درست طراحی و آماده شوند صنعت گردشگری را به توسعه و تعالی برسانند و بر میزان گردشگران بیافزایند. از طرفی هر ملتی مایل است فرهنگ و تمدن خود را به دیگران بشناساند و در صورت امکان ارزش‌ها و آداب و رسوم خویش را ترویج کند. این مهم برای کشوری مثل ایران که هزاران سال قدمت فرهنگی - علمی دارد و پیشینه تمدن آن به هفت هزار سال پیش بر می‌گردد به طریق اولی مهم و قابل تأمل است.

به نظر می‌رسد فرهنگ موزه دیدن در ایران هنوز جایگاه واقعی خود را میان مردم نیافته است. چه بسا افرادی که سالیان درازی کنار یک موزه زندگی کرده‌اند ولی حتی یک‌بار سری به آن موزه نزنند. این مسأله البته قابل بررسی است و می‌بایستی پیرامون علل آن بحث و مذاقه بسیاری کرد اما به‌طور کلی از جمله مهم‌ترین مضللات و مشکلات موزه و

دکتر محمود اسعدی

دبیر ستاد چهره‌های ماندگار

موزه داری در ایران امروز است، چرا که تا مخاطب نباشد دیگر فعالیت‌ها چندان ثمری ندارد. از طرفی موزه به‌عنوان محلی که هویت یک ملت را می‌نمایاند با مشخصات و ممیزات تخصصی کمتر مورد توجه واقع می‌شود. سرمایه‌گذاری در طراحی و ایجاد موزه‌ها در لویت نیست و علی‌رغم تعداد زیاد موزه در ایران پراکندگی موضوعی هنوز به چشم می‌خورد. شایسته است به دلیل قدمت تمدن و فرهنگ ایرانی - اسلامی با ایجاد مکان‌هایی مخصوص که فقط به منظور موزه طراحی شده باشد و با رعایت استانداردهای مورد نظر زمینه جلب نظر مردم و نیز جهانگردان بیشتر فراهم شود.

موزه ملی ایران

موزه ملی ایران با قدمتی بیش از ۷۰ سال، با دارا بودن سیصد هزار شیء و زیربنایی بیش از ۲۰ هزار مترمربع نه تنها بزرگترین موزه باستان شناسی و تاریخ ایران است بلکه از نظر حجم، تنوع و کیفیت آثار نیز جزء یکی از چند موزه معتبر جهان محسوب می شود. این موزه در فرهنگ موزه داری ایران به عنوان موزه مادر به شمار می رود.

تلفن: ۳-۶۶۷۰۲۰۶۱ دوره ساخت: پهلوی
www.nationalmuseumofiran.ir

موزه سینمای ایران

فکر ایجاد موزه سینمای ایران در سال ۱۳۷۳، با حمایت مهندس بهشتی در زمان ریاست مرکز توسعه فضاهای فرهنگی شهرداری تهران، مطرح شد و در سال ۱۳۷۷، افتتاح شد. در این گنجینه عکس‌ها، اسناد و وسایل و تجهیزات قدیمی سینما از شخصیت‌های سینمایی، پشت صحنه فیلم‌های بزرگ، پوسترها و ... به نمایش گذاشته شده است.

تلفن: ۹-۲۲۷۰۵۰۰۵
www.cinemamuseum.ir

درهای موزه‌ها، گشوده بر روی همه

کاخ موزه‌ها و موزه‌ها مأمونی برای اثبات، انطباق و جهت‌گیری فکری، فرهنگی و هنری گذشته، امروز و آینده هستند و قطعاً برنامه‌ریزی برای حضور مردم و اهالی اجتماع در ایجاد فضایی موثر برای ورود فرزندان، فرهیختگان، جامعه، هنرمندان و علاقه‌مندان به فرهنگ، هنر و تاریخ و آحاد مردم از مهم‌ترین مسائلی است که بایسته و شایسته سرمایه‌گذاری و اقدام جدی است.

توسعه پایدار فرهنگی زمانی محقق می‌شود که بلوغ فکری و فرهنگی اجتماع به مرز شناخت مناسب از گذشته و دیدن افق برای آینده و بهینه‌سازی فرصت‌های فعلی برسد در این جهت موزه‌ها می‌توانند فضای تراوش فرهنگی موثری باشند، مشروط به آنکه منحصر به نمایش و نمایشگاه آثار تاریخی و معاصر نباشد، بلکه می‌تواند پایگاهی برای ترسیمات فرهنگی و هنری و محلی برای تولید محصولات فرهنگی و جایگاهی برای اجرای فعالیت‌های اثر بخش باشد، تا هم در افق‌های اجتماع نقش داشته باشد، هم بستری فرخ‌بخش برای اوقات فراغت و هم مکانی برای پژوهش و مطالعات تاریخی باشد. گفتنی است این نگاه چند سالی است که به جد در دستور کار، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار گرفته است که خود نقطه امید است برای توسعه و روند رو به رشد آینده ...

کاخ موزه‌ها به جهت تیپولوژی قالب، همیشه در معرض نگاه مراقبتی و امنیتی ویژه‌ای هستند که این خصوصیت فی‌نفسه در محدود شدن حضور مخاطبان عام نقش بسزایی دارد و بر این باوریم که می‌بایست درب‌های موزه‌ها به روی همه گشوده باشد تا علاوه بر بهره‌وری معنوی و فرهنگی و هنری از موزه‌ها، بستری برای مشاهداتی که می‌تواند عامل پیشرفت موزه‌ها، فرهنگ و هنر کشور شود فراهم شود. کاخ موزه‌ها به جهت نوع کاربری، موجودیتی چند منظوره دارند و این گرایش نیازمند توجه وسیع‌تر، طراحی فضاهای کاربردی‌تر، نور پردازی‌های استاندارد، امکانات جنبی موثر، تجهیزات نرم افزاری و سخت افزاری روز دنیا، فضاهای نمایشگاهی مناسب، کتابخانه تخصصی و ... می‌باشد تا مخاطبان در فضایی هم تخصصی و هم به لحاظ موزه‌ای و چند منظوره، به مثابه فضاهای فرهنگی و هنری، بهره‌ای کافی ببرند.

احیا قابلیت‌های تاریخی و مرمت آثار و توجه کلیدی به این نیاز، بسیار مهم و قابل تاکید است. در کاخ موزه‌های کشور خصوصاً کاخ موزه نیاوران، احیای باغ‌های ایرانی و توجه اساسی به فضای سبز، گل گیاه، گونه‌های گیاهی، درختان تنومند و توجه و نگاه به گونه‌های پرندگان منحصر به فرد این مجموعه فرهنگی- تاریخی همه و همه از قابلیت‌های بی‌نظیری است که می‌بایست به شکل مستمر و استاندارد و علمی مد نظر قرار گیرد و

شریفی

مدیر مجموعه فرهنگی- تاریخی کاخ گلستان

فراموش نکنیم که در شهر بیچیده و پر تلاطم و آلوده شهر تهران، دریچه شب در ایجاد فرصتی برای بهره‌مندی مردم علاقه‌مند جهت بازدید و حضور در کاخ‌ها نیز می‌تواند نکته قابل توجه و قابل انجام باشد و این میسر نیست مگر با بازنگری در روند طراحی، توسعه و امنیت و محافظت بیشتر بازنگری در ساعات کار موزه‌ها و نوع حضور منابع انسانی با هدف ارائه خدماتی متفاوت‌تر و بهتر ...

با توسعه این نگاه، گردشگری شب برای مردم پایتخت و توریست‌های داخلی و خارجی محیاتر و زیباتر خواهد بود، چرا که نقش بی‌بدیل موزه‌ها و کاخ موزه‌ها در توسعه صنعت گردشگری بسیار ارزشمند و موثر است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

موزه، گنجینه هر ملت

موزه‌ها گنجینه هویتی و حافظه تاریخی هر ملتی هستند و طبیعی است گردشگران عام و به‌ویژه گردشگران فهیم و نخبه یکی از هدف‌های گردشگری خود را موزه‌های هر شهر و کشور قرار دهند و هر چه ملت به این مهم بیشتر توجه نماید و در غنای موزه‌ها بکوشد در جلب و جذب گردشگران توفیق بیشتری خواهد داشت.

امور و نهادها تا هنگامی که نزد ملتی اهمیت و جایگاه خود را نیافته باشند، با هزینه، فشار، دستور و آرزومندی عده‌ای به شکوفایی و رشد و بالندگی نخواهد رسید. آنچه موزه‌های ما از آن به جد رنج می‌برند، عدم شناخت اهمیت و کار آمدی آن در رشد و اعتلای فرهنگی و تاثیر بی‌تردید آنها در انسجام و هویت کلی کشور است. به‌عنوان مثال در کشورهای اروپایی که پیش قدم در تاسیس موزه‌های ملی و فراملی و تخصصی هستند شاهد هستیم که بخش عمده و اصلی بازدیدکنندگان داخلی موزه‌ها دانش آموزان و دانشجویان و سپس پژوهشگران هستند و آنگاه بازدیدکنندگان خارجی. بدین ترتیب افراد از نوجوانی با موزه و کارکرد و اهمیت آن آشنا می‌شوند و صرفاً به‌عنوان یک گالری با موزه مواجه نمی‌شوند بلکه این ارتباط و دریافت اطلاعات شکل آموزشی می‌گیرد و اگر آموزش و عبرت را هدف اصلی موزه‌ها بدانیم، تحولی جدید در آموزش جامعه متصور خواهیم بود.

محمدحسن یزدانی

مدیر موزه سینما

موزه استاد صبا

استاد ابوالحسن صبا از اساتید بزرگ موسیقی اصیل ایران است. او در سال ۱۲۸۱ ه. ش، در تهران متولد شد. به طور کلی، موزه صبا به دو بخش تقسیم می‌شود: بخش اول شامل سازها، لوازم شخصی و آثار استاد از جمله ردیف‌های موسیقی است و بخش دوم اختصاص به کارهای دستی خانم صبا، همسر استاد صبا، دارد که شامل مجموعه تندیس‌های مومی و لباس‌های محلی و سنتی ایران قدیم است. تلفن: ۳۳۱۱۲۴۶ دوره ساخت: پهلوی

موزه جهان نما

در سال ۱۳۵۵ شمسی، فضایی در ضلع غربی کاخ صاحبقرانیه (در مجموعه نیاوران) جهت نگهداری آثار و اشیاء هنری اهدایی به فرح دیبا و یا خریداری شده توسط وی با چهار سالن در طبقه همکف و یک سالن در زیرزمین در نظر گرفته شد. این موزه در بهمن ماه سال ۱۳۷۶ گشایش یافت. تلفن: ۲۲۲۸۲۰۱۲ دوره ساخت اثر: پهلوی
www.ichto.ir/niavaran

آموزش، راه تغییر نگاه

طبیعتاً برای توسعه‌ی گردشگری بایستی از نقاط قوت آن منطقه استفاده کرد. در کشور ما نیز فرهنگ و هنر غنی با قدمت بالا یکی از نقاط قوتی کشور است و می‌توان از این پتانسیل به عنوان یک ابزار مهم برای جذب گردشگر استفاده کرد. همین‌طور موزه‌ها به عنوان شناسنامه‌های فرهنگی کشور و بهترین زبان برای معرفی فرهنگ و هنر و قدمت این سرزمین می‌توانند نقش عمده‌ای را ایفا کرده و م‌نمای بسیار برجسته‌ای آنچنان که در شان ایران است، را در معرض نمایش بگذارند.

مسئله برای محقق شدن این موضوع و اینکه موزه‌ها بتوانند رسالت واقعی خود را انجام دهند یکسری امکاناتی لازم است و اگر قرار باشد که ما این فرهنگ و تمدن را به خارجیان نشان داده و وسیله‌ای برای جذب بیشتر گردشگر در کشور باشیم، باید از جایگاه قوی و شایسته‌ای ظهور کرده و آثار را در معرض نمایش قرار دهیم.

البته نوع نگاه‌ها در سال‌های اخیر بسیار تغییر کرده و هر سال شاهد تغییرات خوبی هستیم. به خصوص در سال جاری تاکید بیشتر شخص رییس‌جمهور بر روی بحث‌های فرهنگی و توسعه‌ی فرهنگی کشور است و این خود نقطه‌ی شروع خوب یا ادامه‌ی امیدبخشی در راستای کارهای سابق است. اگر روی موضوعات فرهنگی نگاه و توجه بیشتری شود و در زمینه‌ی موزه‌ها نیز توجهات، تداوم و گسترش هرچه بیشتری داشته باشند، می‌توان امید زیادی به جذب هر چه بیشتر گردشگر فرهنگی داشت.

اما بارها گفته شده است که برای توجه به موزه‌ها صرفاً بحث پرداخت ریالی و هزینه کردن و چک چند میلیاردی تنها موضوع توسعه نبوده و فقط بخشی از آن است. مشکل عمده‌ی ما آموزش در نوع نگاه به فرهنگ و مقوله‌ی فرهنگ و به ویژه موزه‌ها است و تغییر نوع نگاه به مسایل فرهنگی کشور باید پیگیری جدی شود تا کودکان و نوجوانان یاد بگیرند برای فرهنگ کشور ارزش قابل شونند. اگر من نوعی آموزش بینیم و یاد بگیریم که برای موزه، شناخت و مطالعه بر روی اشیای تاریخی یا هر موضوع فرهنگی کشور وقت گذاشته، هزینه کرده و در امور زندگی عادی خود قرار بدهم مانند ورزش، خیلی از موارد به خودی خود حل خواهد شد و این من‌ها در واقع ماهایی را تشکیل می‌دهد که جامعه را در دست داریم و همه افراد جامعه هستیم و نوع نگاه و بینش عمیق ما از هنر می‌تواند در جهت توسعه‌ی و ارتقای فرهنگ کشور بسیار مفید باشد.

مهناز امامدادی
مدیر موزه رضا عباسی

کمیود تنوع زبانی در اطلاع‌رسانی

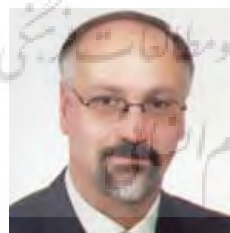
موزه هر کشوری آینه تمام‌نمای فرهنگ و تمدن آن کشور و در واقع شناسنامه بی‌بدیل آن سرزمین به حساب می‌آید. با ورود به موزه‌های مختلف به خوبی در می‌یابیم که درچه کشوری و با چه غنای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و ... قدم گذارده‌ایم.

موزه‌ها نیز علاوه بر تنوع موضوع، نشانگر این واقعیت هستند که آیا به عاریت گرفته شده و یا به تازگی رفته‌اند. برای نمونه زمانی که قدم به موزه لوور پاریس می‌گذاریم حس عجیبی با دیدن آن همه زیبایی و جذابیت و آثار به یادمانده از برگ تاریخ به جای مانده از عملکرد اقوام و تمدن‌ها به انسان‌ها دست می‌دهد. زمانی که به قسمت آثار به‌جای مانده و یا بهتر بگوییم به غارت رفته تمدن شرق از جمله ایران می‌رسیم از دیدن آن همه آثار باستانی به‌وجود آمده، به خود می‌بالیم که ما ایرانیان با تاریخ و تمدنی بدین‌شکوهی که جامع غرب از بی‌مبالاتی سران گذشته و یا آدمهای خود فروخته و بی‌ریشه این آثار و دیگر آثار مشرق زمین را به یغما برده و اینک به نمایش گذارده‌اند.

از دیگر سو بسیاری از کشورهای دیگر از جمله شیخ نشین‌های اطراف خلیج فارس به دلیل فقر تاریخی- فرهنگی و... ناچاراند برای خود به هر وسیله ممکن و با مشاوره گرفتن از افراد غربی موزه‌ای دست و پا نمایند.

پرداخت به این موضوع زمان بسیاری می‌طلبد برای نگارنده همان بس که خوانندگان ارجمند را به کنکاش در خصوص موزه‌های مالزی، دبی، قطر، بحرین و ... اشارت نماید. به هر سو در شرایط فعلی و با در نظر گرفتن جمیع جهات موزه‌ها یکی از مراکز مهم فرهنگی و اقتصادی برای هر کشوری محسوب می‌شوند که با برنامه‌ریزی اصولی و تبلیغات موضوعی و به‌جا می‌توان ضمن کسب درآمدهای ارزی، توریست‌های بسیاری را هم به دیدن موزه‌های کشور ترغیب نمود.

بدیهی است در بدو ورود به هر موزه گردشگران خواهان استفاده از بروشورهای مختلف تهیه شده به زبان‌های مختلف هستند که در صورت نیاز می‌بایست این امکان فراهم باشد که آنها بتوانند به راحتی از کتاب‌ها، سی‌دی، اسلاید و عکس‌های مختلف را در همان مکان موزه

حمید امینی
مدیر عامل آژانس مسافرتی آرین توریست و متخصص تورهای ورودی

تهیه نمایند. مطلب مهم آنکه متأسفانه با توجه به غنای فرهنگی ایران عزیز ما هنوز نتوانسته ایم از افراد حرفه‌ای و با دانستن حداقل زبان انگلیسی به عنوان راهنما و مستقر در موزه‌ها و با دانش تخصصی استفاده نماییم. ضرورت دارد در این خصوص و با استفاده از تجربیات پیشکسوتان صنعت جهانگردی و اساتید محترم دانشگاه در طول سال اقدام به برگزاری سمینارهای مختلف و برگزاری کلاس‌های خاص جهت تربیت مربیان اقدام کنیم.

کاخ صاحبقرانیه

ناصرالدین در سال ۱۲۶۷ ه. ق. دستور داد ساخت قصر نیاوران را در دو طبقه برای زناش بسازند. او در سی و یکمین سال حکومتش خود را صاحب قران نامید و این کاخ را «کاخ صاحبقرانیه» نام نهاد. این کاخ در سال ۱۳۷۴ مرمت شد و در اردیبهشت سال ۱۳۷۷ به عنوان موزه بازگشایی گردید.
تلفن: ۰۲۲۲۸۷۰۴۵
دوره ساخت: قاجار
www.ichto.ir/niavaran

موزه طبیعت و حیات وحش ایران

موزه طبیعت و حیات وحش ایران در ۱۳۷۲، از سوی شهرداری تهران به منظور آشنا کردن مردم با میراث فرهنگی و طبیعی و شناخت اهمیت حفاظت از محیط سبز و حیوانات افتتاح شد. این موزه در ۱۳۷۶ به عضویت شورای بین‌المللی موزه‌ها (ICOM) و کمیسیون آموزش و ارتباطات سازمان جهانی حفاظت از طبیعت (IUCN CEC) درآمد. تلفن: ۰۲۲۲۹۰۰۰۲ دوره ساخت: جمهوری اسلامی

احیای مفاهیم و باورهای مردم

هنگامی که بحث موزه به میان می‌آید در ابتدا باید فلسفه‌ی وجودی موزه‌ها درست تعریف شود. در کنار اینکه موزه مکانی است برای معرفی آثار فرهنگی و تاریخی، باید توجه شود که یکسری کارکردهای کاربردی نیز دارد. ما وقتی به تعریف ایکوم از موزه می‌پردازیم، پی می‌بریم که موزه، موسسه‌هایی هستند دایمی و غیر انتفاعی در خدمت مردم و برای توسعه‌ی پایدار یک جامعه. بنابراین باید در فکر پی‌ریزی خدمت‌رسانی به مردم در راستای یک توسعه‌ی پایدار بود. وقتی از پایداری صحبت می‌کنیم این سوال پیش می‌آید که از چه زمینه‌هایی باید به آن نقش دهیم؟ آنگاه وارد بحث فرهنگ و توسعه‌ی فرهنگی می‌شویم. اینکه ما بتوانیم مبانی فرهنگی کشورمان را اعم از آگاهی، دانش، فناوری و اطلاعاتی که در طول تاریخ شکل گرفته و اکنون به دست ما رسیده است را تدوین کنیم. باورهای مردم و ارزش‌ها، آداب و رسوم و فرهنگ‌های اعتقادی که از دل مردم درآمده و رشد پیدا کرده بایستی تدوین شده و جایگاه آنها معین شود. برای مثال یک فناوری معماری که توانسته بود در طول تاریخ جایگاه ویژه‌ای را نه تنها در سطح ملی بلکه در سطح بین‌المللی به ثبت برساند، مانند شهرسازی نقش جهان و بناهای منحصر به فردی که اصفهان را به شهر بزرگ تاریخی جهان تبدیل کرده است، منشا تاریخی و فرهنگی داشته و باید تدوین شود.

به لحاظ پژوهشی به سه جهت بایستی موزه‌ها مامن متفکران و پژوهشگران باشد؛ اول اینکه اندیشمندان و بزرگان و در مجموع کسانی که توانسته‌اند ورق‌هایی از تاریخ را رقم زده و باید به آنها افتخار کرد، به مردم معرفی کرده و یادشان را زنده نگه داریم و از طرف دیگر موزه‌ها باید محلی برای ثبت فعالیت‌های امروزی دانشمندان ما برای آینده باشند. اما در سومین مورد باید به آموزش نیروی انسانی در سنین مختلف پرداخت. در دنیا موزه‌ها محلی هستند برای رشد و نمو نیروی جوان و آموزش و پرورش ما نیز باید بتواند یک ارتباط مستمر با موزه‌های کشور برقرار کند.

در بحث صنعت گردشگری نیز باید به جایگاه موزه و تعاملی که می‌توانند موزه‌ها میان فرهنگ‌ها داشته باشند پرداخت. موزه‌ها به عنوان محلی که بتوانند ارزش‌های یک کشور را احیا کنند و همچنین به عنوان محلی که بتوانند اوقات گردشگران را به خود اختصاص دهند، جایگاه ویژه‌ای برای گردشگران فرهنگی دارند. به این منظور ما چند نکته را در اولویت کاری خود قرار داده‌ایم؛ ابتدا اینکه ما بتوانیم اهداف کلان فرهنگی موزه‌ها را با این دید و تفکر که می‌تواند در چرخه‌ی توسعه‌ی پایدار یک کشور و به خصوص در عرصه بین‌المللی جایگاه ویژه‌ای داشته باشد، برنامه‌ریزی کنیم. از طرف دیگر بحث فضا سازی هنری

مسعود علویان صدر

معاون حفظ، احیا و ثبت آثار تاریخی سازمان میراث فرهنگی

را در کنار این مفاهیم تاریخی پردازش کنیم و بتوانیم دوره ای از تاریخ را در قالب این موزه‌ها مرور کنیم. برای مثال درصدد هستیم موزه گلستان را تبدیل به موزه دوران قاجار و سعدآباد را تبدیل به موزه تاریخ معاصر کرده تا فردی که از تاریخ کشور اطلاعاتی ندارد با چرخه‌ی که در موزه می‌زند اطلاعات مفید کسب کند.

همچنین به‌روز آوری تجهیزات و امکاناتی که بتواند اطلاعات بیشتر در خصوص موضوعات مربوطه، از جمله راهنمای الکترونیکی که بتواند اطلاعات را به بازدید کنندگان دهد، و همین‌طور آموزش کارکنانی که در موزه‌ها مشغول هستند به‌عنوان سفیران فرهنگی کشور که بتوانند این جایگاه را تدوین کنند برای بازدید کنندگان از اولویت کاری ما قرار دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فاصله را کم کنیم

باید توجه بیشتری به این مقوله کرد که بالاترین آمار گردشگری در کشور، گردشگری فرهنگی است و در این نوع گردشگری یکی از موضوعات مورد توجه گردشگران موزه‌ها و بناهای تاریخی هستند. ما سال‌های قبل نیز از موضع موزه‌ی ملی از همه‌ی آژانس‌های مسافرتی درخواست کردیم که در بسته‌های سفر خود برای گردشگران خارجی، بازدید از موزه‌ها را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. اکنون این تجربه در نمایشگاه‌های خارج از کشور شرکت می‌کنیم برای ما بسیار عیان شده است و در نمایشگاه‌های آثار تاریخی افرادی که زمینه‌ی فرهنگی و هنری دارند از این نمایشگاه‌ها بازدید می‌کنند و جالب است که با دیدن آثار تاریخی ایران بسیار ترغیب می‌شوند تا خواستگاه و جایگاه اصلی این آثار را از نزدیک بازدید کنند.

موزه‌های ما علی‌رغم تلاش‌هایی که در سال‌های گذشته صورت گرفته است اما متأسفانه فاصله زیادی با استانداردهای جهانی دارد؛ هم از نظر سخت‌افزار و هم از نظر نرم‌افزار. باید بپذیریم که موزه‌های ما اگر می‌خواهند و همچنین میراث فرهنگی ما پیوندی درست و

مهر اندیش

رئیس سابق موزه ملی

منطقی با مقوله گردشگری پیدا کنند و گردشگران ترغیب شوند که با اشتیاق از موزه‌های ما بازدید کنند؛ باید فاصله‌یمان را با استانداردهای جهانی حدالمقدور کم کنیم و بتوانیم از فناوری روز دنیا بهره‌مند شویم.

موزه جواهرات ملی

تاریخچه جواهرات ایران از زمان حکومت صفویه آغاز می‌شود و براساس نوشته‌ها، پادشاهان صفوی بیش از دو قرن دست به جمع آوری جواهرات زدند. این موزه تا قبل از انقلاب فعالیت داشته و دوباره در ۱۳۶۹ برای عموم بازگشایی شد. جواهرات مهم این موزه الماس دریای نور، تخت طاووس یا تخت خورشید، تخت نادری و کره جواهر نشان است.
تلفن: ۶۴۴۶۳۷۸۵ دوره ساخت: پهلوی

موزه‌ها جواهر ناشناخته فرهنگ ما

سر دبیر

اثرات حضورش دوباره زنده شد و اشک بود که عین سیلاب از صورت من سرازیر شد. آنقدر اشک ریختم که خودم هم تعجب کرده بودم. از خود پرسیدم پس چرا تا آن زمان نگریسته بودم؟ مدت‌ها این پرسش ذهن مرا به خود مشغول داشته بود تا روزی به ناگاه متوجه جواب پرسش خود شدم.

می‌دانید آدمی که می‌میرد روحش به همان چیزهایی که داشته است و یا تولید کرده است دمیده می‌شود. آن بدن دیگر چیزی جز خاک نیست و خاک هم خواهد شد. آنچه از او باقی می‌ماند، همان چیزهایی است که او آنها را خلق کرده و با او مانوس بوده است. روح دانه و بتهون نه به آن خاک درون قبرشان، بلکه به آثارشان انتقال یافته است.

حال وضع این عروسک‌ها نیز چنین است. آنگاه که از کارخانه بیرون می‌آیند، فاقد روح هستند. اما از زمانی که به دست کودکی می‌افتند صاحب روح می‌شوند. به عبارت بهتر آنها زنده می‌شوند، چرا که هر کدامشان با خود هزاران خاطره، هزاران محبت و نوازش را تجربه و لمس کرده‌اند، حیف است که به زباله‌دان‌ها روند. من آنها را حفظ می‌کنم و به همین دلیل به درخت آویزان‌شان کرده‌ام.

موزه‌ها نیز چنین‌اند از یک سفالینه کار "سیلک" تا یک ترمه قدیمی، روح یک فرهنگ، روح یک ملت را در خود دارند. می‌توانی ساعت‌ها با آنها به گفتگو بنشین، البته اگر گوش شنیدن و چشم دیدنشان را داشته باشی. حتی می‌توانی سایه روح خود را در آنها بیابی. پس آن کسانی که سراغ ساخت موزه‌ها می‌روند که باید روح شناس باشند. کنکاش‌گر معنویت و حضور هستی بخش خود و فرهنگ خود باشند.

این‌که چرا ما داشته‌های گذشتگان خود را پاس نمی‌داریم؟ حکایت از نوعی انقطاع تراژیک از گذشته دارد. تا زمانی‌که به راز و رمز این داشته‌ها در فرهنگ زندگی فردی خود نپردازیم، قدر و ارزش موزه‌ها را نیز کشف نخواهیم کرد. ورود موزه‌ها به فرهنگ‌مان آنگاه امکان پذیر می‌شود که راز و رمز حضور تاریخ زندگی خود را فراگرفته باشیم، خود را و فردیت خود را کشف کرده باشیم.

اولین موزه‌ها در ایران با ورود مدرنیته و نهادهای مدرن تأسیس شدند. این به آن معنی بود که در فرهنگ ما موزه‌ها جایگاهی نداشتند. علل زیادی را می‌توان برای توجه به این نکته برشمرد. تنها کفایت در میان دوستان خود کنکاشی کنید و ببینید چند تن از آنان به آنچه که به آنها به میراث رسیده است توجه داشته و آن را حفظ کرده‌اند؟

یکی از اندیشمندان معاصر ماجرای را تعریف می‌کند که شاید خود شاهدی باشد از ارزش آنچه به ما ارث می‌رسد. او می‌گوید روزی از جاده‌ای فرعی در کناره شهر رم عبور می‌کردم که چند درخت خشک پر از عروسک‌های کهنه آویزان شده بر شاخه‌های خشک دیدم، متعجب شدم. از چند بچه که در زمین خاک آلود آنجا مشغول بازی فوتبال بودند، ماجرا را پرسیدم. آنها گفتند: این عروسک‌ها را شخصی به نام "آنتونیو" آویزان کرده که در همان نزدیکی‌ها، در کومه‌ای کوچک زندگی می‌کند، به سراغش رفته و ماجرا را از او پرسیدم. او مرا به داخل کومه کوچک خود دعوت کرد تا قهوه‌ای بنوشیم و او هم ماجرا را تعریف کند. با اشتیاق فراوان پذیرفتم.

هنوز اولین جرعه قهوه را ننوشیده بودم که او گفت:

پدرم را بسیار دوست می‌داشتم. دوری او را نمی‌توانستم تحمل کنم. هر زمان که به مرگ او می‌اندیشیدم به خود می‌گفتم، چگونه می‌توانم با این فاجعه روبه‌رو شوم و نگریم؟ اما پدرم مرد و من هنگامی که با جنازه‌اش روبه‌رو شدم، نتوانستم حتی قطره‌ای بگیرم. به جنازه او که نگاه می‌کردم تو گویی که به یک سنگ نگاه می‌کنم، هیچ اثری از پدرم در خود نداشتم. به خود می‌گفتم: شاید شوکی به من وارد شده که نمی‌گذارد این بعضی مانده در گلویم منفجر شود. اما مگر نتوانستم؟! حتی قطره‌ای اشک به تظاهر هم که شده بر صورت من آشکار نشد. به هر حال مراسم کفن و دفن تمام شد و ختم هم به پایان رسید، اما من هنوز هم نگریسته بودم. شب تنها در خانه نشسته بودم که به ناگاه چشمم به کمد پدرم افتاد برخاستم درش را باز کردم و جعبه وسایل شخصی او را بر روی میز ریختم. تا چشمم به این وسایل افتاد به ناگاه چهره پدرم با تمامی

موزه فرش ایران

ساختمان موزه فرش ایران معماری چشم گیری دارد که آذین های نمای بیرونی آن شبیه به دار قالی است. سطح نمایشی موزه مساحتی برابر ۳۴۰۰ مترمربع را در بر می گیرد که شامل دو تالار است و برای نمایش انواع قالی های دست بافت و گلیم مورد استفاده قرار می گیرد. تالار طبقه هم کف نمایشگاه دائمی و تالار فوقانی نمایشگاه های موقت گلیم و قالی است.

تلفن: ۸۸۹۶۲۷۰۳ دوره ساخت: پهلوی
www.carpetmuseum.ir

موزه؛ نه یک منفعت شخصی

عسل فاطمی

بیت: جهاندار و بیدار و فرهنگ جوی
سخن: دکتر پرویز نائل خانلری: « در راه ترقی فرهنگ باید کوشید و نخستین قدم ترک کهنه پرستی است.»
چه خبر از...؟ بحث سر موزه و موزه داری است. مشکلات سرعت گیری که مسیر ارتقای فرهنگ و صیانت از تمدن ایرانی را طولانی و ناهموار می کند.

- برنامه ریزی و تعیین اهداف کلان و بلند مدت برای موزه ها
- چیدمان صحیح اشیا
تمامی این موارد ذکر شده از چنان اهمیتی برخوردار است که یک بسج عمومی، جهانی، دولتی و مردمی را می طلبد. مردم باید محیط های طبیعی و فرهنگی را به عنوان نهاد همبستگی معنوی در اجتماعات محلی خود تلقی کنند و بپذیرند که همانگونه که با انهدام و تخریب منابع طبیعی زندگی بشر به مخاطره می افکند، امروزه اهمیت حفاظت از محیط زیست که میراث های طبیعی و فرهنگی در آن جای گرفته اند در تمامی کشورها بر همگان روشن است.

تعریف موزه

موزه مکانی است که در آنجا اشیا و مواد مربوط به انسان و طبیعت جمع آوری، مطالعه، نگهداری شده، سپس با هدف آموزش انتشار اطلاعات و سرگرمی در معرض دید عموم قرار می گیرد.

بر مبنای تعریف شورای بین المللی و همین طور کمیته ملی موزه ها "ایکوم"، هدف موزه عبارت از گردآوری، نگهداری، مطالعه و بررسی کردن و نیز به نمایش گذاشتن نعمات فرهنگی یا طبیعی به منظور آموزش، پژوهش و ارزش دادن به این مجموعه ها و لذت بردن از آنها است.

معنای لغوی و اصطلاحی موزه

نام موزه از لغت فرانسوی "Musée" گرفته شده و به معنای مکانی است که مجموعه بزرگی از آثار باستانی و صنعتی و چیزهای گران بها را در آن به معرض نمایش می گذارند و دانشمندان و پژوهشگران و هنرمندان و علاقه مندان از آن استفاده می کنند. کلمه موزه را فرانسویان از لغت یونانی گرفته اند. موزه نام تپه ای در آتن بوده است که در آن عبادتگاهی برای موزه ها ساخته شده بود.

امروزه در کشورهای گوناگون جهان موزه ها، آثار باستانی، مردم شناسی، طبیعی، حیوانات و وحوش و مجموعه تاریخی آن کشورها را به نمایش می گذارد. فرهنگ تمدن هر قوم و ملتی از طریق اشیا و وسایلی که در آن موزه ها جمع آوری شده است شناخته می شود. یکی از راه های شناخت اقوام گذشته و نحوه زندگانی آنها بازدید از موزه ها است که جنبه آموزشی نیز دارد.

نقش موزه

موزه ها نیز همچون کتابخانه ها مخزن دانش بشری در زمینه های مختلف هستند. تفاوت اصلی موزه ها با کتابخانه ها و سایر مراکز تحقیقات در به نمایش گذاشتن کارکرد خاصی است که صرفا به موزه ها اختصاص دارد.

وظایف موزه

وظایف موزه ها در موارد زیر خلاصه می گردد:

- ۱- نقش اجتماعی ۲- نقش فرهنگی ۳- نقش آموزشی و پژوهشی ۴- نقش تحقیقات و انتشارات

انواع موزه ها

- ۱- هنری ۲- تاریخی ۳- علوم ۴- موزه های تخصصی ۵- موزه های تاریخ طبیعی

توسعه پایدار فرهنگی چند سالی است که نقل محافل خبری است. اما چگونه می توان توسعه فرهنگ را در کشور پایدار کرد؟ این سوال مدام فکر فرهنگ دوستان کشور را به خود مشغول کرده است و گاهی در سازمان میراث فرهنگی جولان می دهد و گاهی در حوالی فرهنگستان هنر و ذهن هنرمندان، گاهی نیز در کتابخانه ها به دنبال پایداری فرهنگ باید گشت و روزی دیگر در محیط زیست و گردشگری.

اما اصولا توسعه پایدار فرهنگی چیست و چه تعریفی برای آن ارایه شده است؟ حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی برای تعادل بخشیدن به حیات انسانها و دستیابی به توسعه پایدار و ارگانیک که روند تکامل تمدن بشری را در پی خواهد داشت را توسعه پایدار فرهنگی نامیده اند.

هنگامی که از منظر گردشگری به توسعه پایدار فرهنگی می نگریم اهداف گردشگری پایدار به عنوان الگویی برای توسعه پایدار شامل سه اصل می شوند که عبارتند از:

- الف) اصلاح کیفیت زندگی جامعه میزبان
  - ب) تامین تجارب کیفی برای بازدیدگر
  - ج) حفاظت محیط زیست جامعه میزبان
- با این نگرش حفاظت از فرهنگ و ارزشهای فرهنگی و انسانی علاوه بر آنکه جنبه مهمی از توسعه پایدار محسوب می شود، برای حفاظت از اماکن فرهنگی از جمله موزه ها نیز اهمیت اساسی دارد.

بنابراین می توان به طور خلاصه نتیجه گرفت که بخشی از توسعه گردشگری پایدار وابسته به توسعه پایدار فرهنگی است و یا به نوعی این دو مکمل یکدیگر هستند. اگر بخواهیم خلاصه ای از نظرات ارایه شده برای پایداری توسعه فرهنگی به وسیله موزه ها و در نهایت دستیابی به توسعه گردشگری پایدار از زبان سازمان میراث فرهنگی، ایکوم، موزه داران دولتی و خصوصی را بازگو کنیم، می توان اینگونه بازگو کرد:

مهمترین خصوصیات توسعه پایدار فرهنگی در قالب موزه ها در ایران:

- موزه ها منحصر به نمایش و نمایشگاه آثار تاریخی و معاصر نباشد، بلکه پایگاهی برای ترسیمات فرهنگی و هنری و محلی برای تولید محصولات فرهنگی و جایگاهی برای اجرای فعالیت های اثر بخش باشند.

- حل مشکل عدم شناخت اهمیت و کار آمدی آن در رشد و اعتلای فرهنگی

- سرمایه گذاری در طراحی و ایجاد موزه ها
- درجه بندی و الویت بندی موزه ها
- شناسنامه کردن آثار بی هویت در موزه ها
- تغییر نگاه و حرکت در بعد فرهنگ بر مبنای فرهنگی
- محلی برای ثبت فعالیت آموزشی دانشمندان ما برای آینده
- به روز آوری تجهیزات و امکانات از جمله راهنمای الکترونیکی
- حل مشکل مشکل کمبود جا و فضا
- پیش به سوی خصوصی کردن موزه ها و واگذاری به این بخش
- استانداردسازی از لحاظ سخت افزاری و نرم افزاری
- افراد مستقر به دانستن زبان در موزه ها